

Pero Bulat

NEOTUĐENA HRVATSKA CRKVA

Nije tome dugo kako se između poznatoga javnog našega radnika i svećenika vodio ovakav razgovor:

— Crkva je u posljednje vrijeme i opet zatajila. Otudila se od naših narodnih, ekonomskih i socijalnih problema. Izgubila se u traženju nekih svojih, tobože unutarnjih problema, koji su nikli u njezinim strukturama poslije Koncila.

— No to je samo zato da bi se mogla više prilagoditi današnjem vremenu.

— Nije se prilagodila u složenoj situaciji našega naroda. Plovi napuhana nekim jalovim modernizmom i neshvatljivim samozadovoljstvom. Ta velika organizacija morala bi snažnije djelovati na čud našega čovjeka. Morala bi mu dati veću svijest, veću proizvodnost.

Nećemo ovdje analizirati pojam otuđenja. Neka to drugi teoretski rješavaju. Mi ćemo pokazati da se nije cijela otuđila. Upravo u današnje doba Crkva se, znatnim dijelom, približila narodu i narodnim potrebama kao u najtežim danima svoje povijesti. Gdje? U inozemstvu! Za primjer evo — Švicarske.

Glas vapijućih u pustinji

»Dragi velečasni! Uza sve teškoće i muke koje proživljavam svaki dan mi je sve teže što ne mogu u crkvu. Za šest mjeseci samo sam jednom slušala svetu Misu ovdje u jednoj školi. Dolazio je katolički svećenik i držao Misu za turiste. Misa se molila na francuskom, ali mi je opet bilo vrlo lijepo jer je naša sveta Misa na svakom jeziku ista. No više ne dolazi onaj svećenik jer sada nema puno turista. Ovdje, u ovoj okolici, nigdje ne vidim katoličku crkvu, sve su samo protestantske.

Ako itko dobije ovo moje pismo, neka mi odmah odgovori gdje u Švicarskoj ima naših svećenika. Da li ih možda ima u Bernu ili u Zürichu? Molim Vas, napišite mi adresu da bih ih mogla pronaći. Moram se ispovjediti i primiti svetu Pričest. Vjerujte mi jer sam kroz cijeli protekli život svakoga mjeseca primila sv. Pričest. Skoro će i naš veliki i sveti Blagdan... Prvi put u životu neću biti na sv. Misi i prvi put tada neću primiti sv. Pričest. Prvi put u životu bit ću tako tužna i sama u toj najradosnijoj noći, sama u tom tuđem svijetu... Pomozite mi, molim Vas, da pronađem naše svećenike... Marija.«

Takva je bila situacija među tisućama naših radnika prije nego što su onamo došli naši dobri oci franjevci hercegovačke provincije. Na kraju 1968, kad su oni došli u Švicarsku, bilo je 8.000 takvih Hrvata, raspršenih u 200 skupina. Kao ovce bez pastira . . . Njihov je broj narastao do 10. ožujka 1971. na 14.000.

Jezikom brojeva

Na području Švicarske odvija se danas velika borba za našu hrvatsku braću i sestre i za braću i sestre iz čitave Jugoslavije. Neslučenih razmjera i iscrpljujućih sila. Bilo bi i zanimljivo i korisno provesti iscrpne analize i usporedbe pastoralnog, socijalnog i uredskog rada. Ovdje ćemo iznijeti najvažnije podatke aktivnosti Hrvatske katoličke misije (HKM) u 1970. godini u usporedbi sa 1969. godinom.

Tu bitku vodio je donedavna samo o. Ljubo Krasić. Pridružio mu se ubrzo već bolesni o. Zlatko Čorić, a u posljednje vrijeme, tj. 1971. godine, i o. Rade Vukšić.

Godina	Ispovijedi	Pričesti	Kršteni	Vjenčani	Krizna odraslih	Pastoralna putovanja	Telefonski razgovori	Stranke u uredu	Priljena pisma	Poslana pisma	Novina rašireno
1969.	2.407	4.400	21	12	33	247	—	—	2.000	20.000	10.000
1970.	3.092	5.162	52	26	22	337	5.011	7.591	3.823	19.457	28.824

Pad kad se to dospije učiniti? U časopisu HKM nalazi se ova jednostavna bilješka, koja mnogo govori: »Misija i ured za socijalnu skrb otvoreni su u Zürichu svim našim ljudima u Švicarskoj. Najpogodnije vrijeme za pitanja, probleme, poslove jest od 9 ujutro do 6 poslije podne, no Misija je redovito otvorena do ponoći.«

Ako netko analizira broj krštenja, možda će mu se nametnuti slično pitanje kao i ovo u MOVISU (Misijski organ veze i služenja): »Vidio sam jedne nedjelje da su u Zürichu imali odjednom 4 krštenja. Znam isto tako znatan broj obitelji koje očekuju djecu. Ne znači li to ohrabrenje, znak da se ne treba bojati da ćemo izumrijeti kao narod?« Ali i njima treba isti odgovor iz MOVIS-a: »Slaba je utjeha rataru što je sjeme koje je bujica otplavila s njegove njive izniklo na susjedovoj njivi.«

Listajući Movis

O konkretnom, svakidašnjem radu naše Crkve u Švicarskoj dobit ćemo najbolju sliku ako uzmemo u ruke časopis *Movis*. Pokrenut je da »bude, jednostavno, oči sviju uprte u sve. Živi kurir koji će nas sve u ovoj lijepoj zemlji povezivati kao ljude, uobiteljjavati kao kršćane, ujedinjavati kao sunarodnjake sa svojstvenim jezikom, kulturom i povijesti.« Bez posebnog razređivanja iznosimo nekoliko činjenica.

Kijevo u Švicarskoj?

Da postoji dobra katolička župa Kijevo pokraj Knina, to mnogi znadu, ali ne znaju da se malo Kijevo, na žalost, nalazi i u Švicarskoj. Samo u jednom gorskom sanatoriju nalazi ih se 13 osoba, a u čitavoj Švicarskoj oko 40. Uvijek je užitak doći među njih. Otići od njih uvijek je teško. Svi su na Misi i na ispovijedi i Pričesti zajedno. Oni ostaju što jesu. Na poziv misionara sakupili su se 20. veljače iz cijele Švicarske u Münsterlingenu, gdje su proveli nezaboravan dan duhovne obnove i zajedničkog veselja.

Otvorena akademska tribina VOD

U Zürichu je 6. ožujka 1971. godine počela radom akademska tribina VOD — Večeri otvorenog dijaloga, a teme predavanja i diskusija izabrat će se prema aktualnim potrebama. Na njoj će nastupati istaknuti teolozi, znanstvenjaci, sportaši i društveni radnici.

Na prvoj tribini VOD gost večeri bila je ekipa medicinskih stručnjaka za pitanje raka. Predavanja su održali dr Žarko Dolinar, profesor s Baselskog univerziteta i stručnjak za genetiku, histologiju i anatomiju, te dr Lojzije Skenderović, specijalist radiologije i vrstan poznavalac tzv. nuklearne medicine.

KZD Croatia Movis

Polazeći u svom radu od načela »za potpunog čovjeka«, HKM u Švicarskoj od samog početka nastoji obogatiti i ispuniti život naših ljudi u tuđini ne samo religioznim sadržajem i smislom nego i općekulturnim, uključivši zabavu i šport.

U tom pravcu su se bile razvile posebno dvije sekcije: *nogometna* i sekcija za *društveni* život. Prva je u toku prošle godine organizirala ili sudjelovala u više turnirskih priredbi i izišla iz svih utakmica neporažena. Druga, društvena sekcija, organizira i vodi već godinama kulturni, društveni i zabavni život svake nedjelje. Orkestar VIS-Movis u sastavu *Mato, Zlatko, Štef i Jako* prate melodijom i vatrenim ritmom večeri susreta i zabave.

Seminar za obitelji

Od 9. do 16. svibnja ove godine održan je u Švicarskoj i prvi seminar za mlade obitelji i za one koji se pripremaju za stupanje u brak. Vodili su ga liječnik, bračni par i svećenik iz domovine. Četverodnevni seminar održan je u samom Zürichu, središtu Misije, a zatim po jednu večer u St. Gallenu i Surseeu. Zaključak je također bio u Zürichu. Ekipa je održala predavanja i vodila razgovore za širu publiku. Nastojala je preko dana doći u kontakt s pojedinim obiteljima kako bi ove samostalno provele sistematsko nastojanje oko učvršćivanja obiteljskih veza između onih koji žive zajedno u Švicarskoj, kao i između onih koji žive odijeljeni, tj. u Švicarskoj ili u domovini.

Einsiedeln je postao pojam

Mnogi su časopisi već pisali o nezaboravnim trenucima što ih doživljuju Hrvati — prošle godine bilo ih je i do 2.000 — u velikom švicarskom prostorištu Majke Božje. Kakav je to posao — u tuđini to provesti i organizirati!

Cijela Evropa bila je na neki način zastupana, a otkako su organizirane Hrvatske misije u inozemstvu, nije veći broj svećenika na jednom mjestu slavio zbornu Misu s pukom — njih 33. Einsiedeln i ove godine — 1971. zove od 16. do 17. X. 1971.

Švicarski delegati na hodočašću predstavljali su političko-upravne, privredne, crkvene i socijalne ustanove, o kojima su direktno ili indirektno zavisni naši ljudi. Direktor švicarske savezne policije dr Möder posebno je u čestici i zahvalnici istaknuo želju i nadu da takvi sastanci hrvatskih katolika ne budu samo religioznog nego i općeljudskog i narodnoga značaja. Također su i svi švicarski biskupi poslali svoje pozdravnice i obećali da će nastojati svakako sudjelovati pri idućem hodočašću.

Hotelska uprava i turistički uredi izrazili su poslije hodočašća i zadovoljstvo i zahvalnost na finoći koju su ljudi iskazali i na broju koji nadmašuje pojedina švicarska hodočašća.

Susreti . . .

Svaki mjesec je pun susreta. Treba obići oko 200 različitih punktova gdje živi naš svijet u manjim ili većim skupinama i željno čeka svoga oca, svećenika, brata. Stara tradicija bosanskih i hercegovačkih »Ujaka« među raspršenom rajom u tursko doba, dobiva nov oblik — ali isti sadržaj — u tom »simpatičnom franjevcu bez habita«, koji neprestano kruži donoseći *Mir* i *Dobro*.

»Ja sam majka jednog nejakog djeteta. Došla sam da nešto zaradim, ali na žalost, ovdje nas puno ponižavaju, daju nam staru hranu, naša glavna kuharica govori da smo mi nepismene. Mi smo dvije nove trebale ići na slikanje pluća, a ona nam je rekla da je bolje da slikamo glavu da vidimo koliko imamo u njoj slame i vode...«

Kada takvoj ojađenoj duši dođe svećenik, on nije samo religiozni nego i socijalni poslanik svoje domovine.

Glarus

Svi su od svih devet gora i devet dolina daleko, pa ipak su se sabrali u jedno. Liječnici, medicinari stavili su automobile i džepove na raspolaganje, župnik crkvu i lijepu dvoranu, misionari iz Züricha dar Kristova praštanja u ispovijedi i susret s Njim u Pričesti. Svima je bilo nekako kao u obitelji kad smo se poslije Mise našli u dvorani ukrašenoj svijećama. Uz čaj i kolače tu smo izmjenjivali poznanstva, gledali filmove, pregledavali knjige i novine, vezali se živom krunicom i — dogovarali kad ćemo se opet ovako naći zajedno . . .

Davos

Pun snijega, turista . . . i samoće naših ljudi, kojih ima oko 200. Tri dana i tri noći susreta sa skupinama i pojedincima. Vedri i radosni su ti susreti, ali ponekad i čudni i hladni . . .

Športsku dvoranu pretvorili smo u crkvu, a u snijeg smo usadili u dugim redovima svijeće da nam kazuju put . . . »Das ist doch schön!« — udivljeno govore Švicarci i — nastavljaju put u svoju lijepo zagrijanu i ukrašenu crkvu na ponoćku, zaboravljajući da nama strancima svijeće pokazuju put u praznu sportsku dvoranu, pretvorenu u crkvu . . .

Rijetko, ali lijepo

Kroz snijeg i mećavu — do obnove i radosti u dušama. 19. ožujka o. Andrija i o. Ljubo obišli su naše u nekim mjestima. Uveče je bila ispovijed i Misa u Sierru. Došli su gotovo svi iz svih mjesta. Poslije Mise zajednički susret, razgovor, film, upoznavanje s časopisima i knjigama i — rastanak oko dva sata po ponoći.

Svi kažu: lijepo, ali rijetko!

Zadnju skupinu trebalo je odvesti kući u tridesetak kilometara daleki Leukerbad, kroz klance i ispod stotina metara visokih litica mrvljivog laporca, dok bijela smrt nemilo udara po vjetrobranskim staklima. Ali stari, vjerni »zguro« ruje kroz pola metra dubok snijeg kao mali tenk, škiljeći oprezno na nabrekle lavine, koje proviruju kroz visoke grane crnogorice, spremne da na svaki zvuk mlažnjaka, na svaki titraj zemlje polete lomeći i stabla i grane kao slamke. Suputnici, medicinski tehničar u planinskoj klinici i dvije žene, koje rade u hotelu, ostali su između više metara visokih brda snijega, u mjestu u kojemu se od kuće vidi tek pokoje pročelje, a umorni Volkswagen morao je opet kroz mećavu nizbrdo, ispod prijetjećih lavina.

Strah! Kakav strah! U autu je vladala radost, ona koja obuzima čovjeka do dna bića. Njih troje će dočekati ovogodišnji Uskrs obnovljene duše. Za takvu radost isplati se biti dijete bijele smrti planina. Ali... noga je najednom ludo pošla na kočnicu, auto se zaljuljao i zaplivao na nizbrdici i snijegu... Jeza me satara... na dva metra se zaustavio pred — stadom srna. Stajale su smeteno kao janjci. Zbijene u hrpu, blagim crvenkastim svjetlom očiju molile su da ih oslobodimo »zgurina« nemilosrdnog pogleda. Kad je zamrlo svjetlo farova, svaka je spustila glavu kao da hoće reći hvala. Nasmijao sam se i pošao nizbrdo, bez svjetla i bez rada motora...

Socijalna skrb za naše radnike

Socijalna skrb Misije i njeni centri organizirani su u sklopu i prema načelima sličnih švicarskih radnih udruženja. Po svojoj organizaciji i radu s ljudima oni su izvanpartijskog, interkonfesionalnoga karaktera, ispunjeni duhom pravoga bratstva i jedinstva. Glavni cilj im je: pomoći našim ljudima u duhovnom, kulturnom i u socijalnom pogledu gdje god se to pokaže potrebnim. A potrebe su velike...

Socijalni ured u Buchsu

Nakon Züricha, u suradnji s odgovarajućim švicarskim udruženjima i ustanovama, HKM je otvorila to drugo mjesto socijalne skrbi za radnike iz Jugoslavije u Buchsu, na glavnom graničnom prijelazu iz Austrije u Švicarsku.

Uvijek nasmijana i spremna pomoći, socijalna radnica *Anica Lukač* ondje pruža višestruku pomoć tisućama naših ljudi pri samom dolasku u Švicarsku. Tko je samo jednom bio prisutan i na licu mjesta osjetio kako je naš radnik iz Kosmeta ili južne Srbije potreban upute i objašnjenja, kako je žena iz Hrvatske bespomoćna i potrebna utjehe i ljudskoga razumijevanja, taj će shvatiti kako je blagoslovljen posao HKM u tom gradu...

U Buchs još uvijek dnevno stižu deseci i stotine radnika iz Jugoslavije i nijedan ne prođe u Švicarsku a da od prvog časa ne osjeti tu toplu brigu kršćanske skrbi za čovjeka. Na samom kolodvoru ustanovljen je ured da bolje i lakše može intervenirati. A kakve su to intervencije?

Ovaj nema uređene vize za ulazak u zemlju; onome je pasoš već zastario: jedan nema novca da plati hotel (preko noći ne smije nitko ostati na stanici), drugi ne zna ni riječi njemački, a treba da uredi svoje odnose s poslodavcem treći ne zna kamo bi krenuo; ovoga tjeraju natrag u domovinu . . . Itd. Ukratko: Buchs je postao bilo na kojemu je moguće svakodnevno opipati i osjetiti kucaje osamljenih radnika i radnica u tuđini, bez orijentacije i bez sigurnosti. Kome ćeš se obratiti? Kome, ako ne socijalnoj radnici HKM, koja stoji na raspolaganju i intervenira stotinu i tisuću puta . . . !

Ijubav bez granica na tuđoj granici

Tabele koje je za 1970. godinu načinila socijalna radnica Misije pokazuju jasno kako u toj brizi za naše ljude, već pri prvom koraku u tuđinu, nema granica s obzirom na vjersku pripadnost, dob, spol, način dolaska ili vrstu dokumenata.

<i>Mjesec</i>	<i>Katolici</i>	<i>Pravoslavni</i>	<i>Muslimani</i>	<i>Različiti</i>
Kolovoz	137	149	49	9
Rujan	190	131	102	19
Listopad	127	263	83	10
Studeni	113	75	7	23
Prosinac	214	177	15	26
	781	795	256	87

Da se dobije vjernija slika o sadašnjem stanju odilaženja u Švicarsku, treba zapaziti podatke iste socijalne radnice u kojima se uspoređuje prošla (1970) godina s prvim mjesecima ove (1971) godine. Od lipnja 1970, kad je počeo funkcionirati ured u Buchsu, prešlo je preko švicarske granice 3.707 osoba iz Jugoslavije, a samo u prva tri mjeseca 1971. prošla je već 3.141 osoba. Ne jenjava val iseljavanja, ne jenjava . . .

Djeca »izvezjenih« majki

Od 18 žena nedavno prispjelih u Buchs 15 ih je bilo udatih, a većina je ostavila muževe i djecu kod kuće. Koliko dječjih zaplakanih lica ostaje u domovini za svojim majkama, čiji broj neprestano raste!? Nije nam dosta da »poklanjamo« zapadnom tržištu mladiće i djevojke u svijetu i naponu života, nego smo obilato počeli »izvoziti« i majke!

<i>Mjesec:</i>	<i>Neoženjeni</i>	<i>Oženjeni</i>	<i>Rastav- ljeni</i>	<i>Nepo- znati</i>	<i>Nendate</i>	<i>Udate</i>	<i>Rastav- ljene</i>	<i>Nepoznate</i>
Kolovoz	74	145	—	6	61	54	3	1
Rujan	102	230	3	8	40	46	5	7
Listopad	81	280	5	7	50	52	5	2
Studeni	29	65	1	10	45	50	9	9
Prosinac	85	96	—	16	104	98	1	14
	371	816	9	47	300	300	23	33

Već jutro u 7 sati socijalna radnica je na kolodvoru, jer tada treba pružiti medicinsku pomoć kojoj oboljeloj osobi. Kako dolaze vlakovi iz Jugoslavije, tako se pojačava njezin rad. Sve treba evidentirati, na sve strane intervenirati. Oko 9,30 navečer i zadnjem našem čovjeku treba osigurati smještaj...

Centar za strance u Davosu

Centar u Davosu, ujedno za sve nacionalnosti, otvoren je 28. kolovoza 1970, zauzimanjem i naše HKM, u prostorijama koje je poklonio građevinski inženjer i poduzetnik Künzli. U prisutnosti pedesetak delegata pozdravio je otvaranje centra Nazionalrat dr E. Tenchio. U govoru je snažno naglasio ovu misao:

»Ljudi će osjetiti da su međusobno braća tek onda kad upoznaju da su djeca jednog istog Boga- Oca. Nikako ne smijemo smetnuti s uma ono što reče jedan naš političar: mi smo pozvali radnu snagu iz inozemstva, a došli su nam ljudi. Zato je skrajnje vrijeme da u njima gledamo ljude i da te ljude, koji za nas i nama rade, kršćanski primimo i s njima kršćanski postupamo.«

Našu delegaciju činili su socijalna radnica Anica Lukač, Dario Brljafa i o. Ljubo. U odgovoru na pozdrave o. Ljubo je zahvalio za brigu koju u bilo kojem obliku pokazuju prema našim ljudima poslodavci ili službeni švicarski organi. Zatim je informirao prisutne delegate o broju, o nacionalnom, socijalnom, vjerskom i obrazovnom sastavu naših ljudi u Davosu i u susjednim općinama, o prednostima koje pokazuju i o problemima s kojima se susreću. Za većinu delegata bile su to prve iscrpnije spoznaje o našim ljudima, uzete iz same stvarnosti i s terena, iz susreta s našim ljudima i s njihovim poslodavcima.

U drugom dijelu proslave, koja se odvijala u novootvorenoj dvorani za radnike, sjedili su zajedno pripadnici različitih narodnosti: Talijani, Švicarci, Španjolci, Hrvati, Makedonci i drugi, a delegati su se jednostavno izgubili među radnicima i postali dio njih samih u razgovoru, u diskusiji o potrebi i svrhovitosti, o prednostima i o budućnosti takvih centara.

Očito je novinarima upala u oči posebna prisutnost i živost u razgovoru oko naših delegata, pa cijeli novinski izvještaj zaključuju zapažanjem: »Što je P. Kراسić govorio svojim zemljacima, to samo možemo slutiti: svi su slušači blistali. Dakle... bilo je radosno.« I uistinu je bilo radosno! Idući, naime, za tim da se obuhvati cijeli čovjek sa svim njegovim potrebama, napravljen je i zaključen, u dogovoru s predsjedništvom Radničkog udruženja, program. Ovaj obuhvaća socijalnu, religioznu i kulturnu djelatnost.

Socijalna skrb: svakog prvog četvrtka u mjesecu socijalni radnici će biti u Centru na raspolaganju našim ljudima iz Davosa i okolice. Socijalni rad i savjetovanja obavljat će u iste dane i sekretar Radničkog udruženja Poli i zastupnik Talijana vikar Lanfranchi, da bi se stvari mogle ekspeditivnije rješavati.

Religiozna skrb: istog dana, svakog prvog četvrtka, slaviti će se sveta Misa na hrvatskom jeziku u sanatoriju »SANITAS« u 20 sati. Prije Mise prigoda za ispovijed.

Kulturni program: uz svaki naš posjet Davosu bit će vezana i kulturna točka: film, predavanje, priredba...

Koncerti duhovne i zabavne glazbe

VIS-Veritas je nakon koncerta u Einsiedelnu s uspjehom nastupio u Zürichu, Baselu, Ingenbohlju, Konstazu, Singenu i Villingenu. Na jednom od koncerata, nakon prvog duhovnog dijela, pitamo dvojicu kršnih i lijepih mladića zašto ne idu plesati. Jedan od njih — kasnije smo doznali da je učitelj po zanimanju, a sada radi u Njemačkoj u građevini! — odgovori mirnom i vedrom bojom u glasu: »Ja sam u prvom dijelu čuo što sam najviše trebao i sad mi je dosta da od toga živim mjesec dana.«

Komorni orkestar iz Splita izveo je od 22. XI do 30. XI sedam koncerata duhovne glazbe hrvatskih kompozitora XVI i XVII stoljeća u Zürichu, St. Gallenu, Winterthuru i Ennetbadenu. Za naše ljude to su bile nezaboravne večeri, a za same Švicarce, koji se dobro razumiju u glazbu, to je opet bilo otkriće. Svoje oduševljenje nisu žalili izraziti prvim susjedima, našim ljudima koji su slučajno sjedili u istom redu.

Popularni *Zvuci rodnog kraja* ne zaobilaze Švicarsku i naše radnike. Veoma ih rado dočekuju.

Posudbena biblioteka HKM

U suradnji s Maticom Hrvatskom formirana je posudbena biblioteka HKM. Napravljen je izbor najboljih djela domaćih i stranih auktora. Iz domovine je prispjelo oko 100 paketa knjiga. Biblioteka je organizirana na praktičan i suvremen način, usklađen s načinom rada i organizacijom švicarskih biblioteka. Preko posudbene misijske biblioteke mogu se također i kupiti knjige iz domovine.

Banjaluka prva žetva dobrote

Umjesto skupljanja od barake do barake, umjesto poslužbenih bilježnica s konzularnim ili klupskim pečatima, darovi pomoći postradalima sakupljaju se kao dar MISNOG PRIKAZANJA. Na Misama u Zürichu, Baselu, Schafhausenu, Badenu i Bernu, za vrijeme misnog prikazanja pozvani su vjernici da daru kruha i vina na oltar pridruže svoj dar i prinos za potrebne. U prosjeku svaki je dao oko 20 franaka.

Prva pošiljka za Banjaluku od pet tisuća franaka nije ostala osamljena. Slijedile su druge dvije, manje, a odjeci u dušama i savjestima probudili su još nekoga...

Hodočašća

Misija je organizirala nekoliko vrlo uspješnih hodočašća u Lurd, pa veliko hodočašće u Rim prigodom kanonizacije sv. Nikole Tavilića. Dolično je zastupala naše radnike i u Mariji Bistrici prigodom Marijanskog kongresa.

○ tome kojim duhom se ta hodočašća odvijaju, govori sam o. Ljubo:
— Interesantno je kako mladići pokazuju interes za Lurd. Jedno što svaki od njih želi da njegova vjera, koja je manje-više čvrsta, nekako postane

opipljivija. Mi se možda varamo u ovo novo vrijeme kad nekako previše želimo osiromašiti vjeru od vanjskih faktora Božje nazočnosti. Svodimo vjeru na neku suhu unutarnju sigurnost: Bog postoji, Bog je govorio, Bog je tu. Vanjski, tobože, faktori ne trebaju nam... Ali, na kraju, svaki teolog rado doživi osvježanje svoje vjere. Ja sam to osjetio na sebi u Lurdu... Išao sam zbog mladića i djevojaka, i mislio sam da meni i nije tako potreban Lurd. Ja ionako vjerujem... Meni je Misa više... Sasvim ispravno teološki. Ali mi smo se vratili takvi iz Lurda da je naša Misa u crkvi sv. Franje Saleskog kod Ženeve bila sigurno pet puta dublje i vedrije proživljena negoli smo je imali u Avignonu, kad smo išli u Lurd. Čovjek je kompletno biće, koje treba i vanjskih faktora, tj. na neki način fizičkog doživljaja Božje opstojnosti i nazočnosti...

Mutig! Mutig Kroaten!

— Došli smo prvi pred Spilju. Nikoga živoga nismo vidjeli jer je kiša užasno padala... Onda smo mislili: Bože dragi, mi smo došli na svečanu procesiju u Lurd, a ovdje je svega 20 ljudi. I počeli smo tiho moliti kronicu. Onda su nas upozorili da to smeta drugima pa smo molili svaki za sebe. Ostali smo tako jedan sat. Interesantno, nikom nije bilo dosadno i nitko nije htio otići. Bilo nam je ugodno...

— Pater, iz koje ste vi skupine?, pita jedna Francuskinja.

— Hrvati, velim, iz Švicarske!

— Ah, les Croates de Suisse! Hoćete li predmoliti kronicu pred likom Majke Božje pred procesiju?

— Je li moguće da ja sada na hrvatskom jeziku pred spiljom molim kronicu? I popeo sam se gore da fotografiram moju skupinu. Samo da mi nije aparat ispaao iz ruku! Preda mnom je bilo more od 20.000 ljudi, a mi nismo osjetili da se jedan korak primakao spilji. I kad je počelo odjekivati naše *Zdravo Marijo*, a svi smo bili blizu mikrofona, tako da je hrvatska riječ lebdjela iznad svega, čovjek je uistinu osjetio da je privilegiran... Onda još i drugo iznenađenje. Ušli smo u procesiju tako kao i svi drugi. Najedanput nas traže po procesiji: »Où sont les Croates? (Gdje su Hrvati?)« Traže nas u procesiji od 20.000 ljudi. I namjerili su se na nas. »Traže vas, treba da idete pred mikrofon pjevati na hrvatskom *Sred te se pećine Marija javi*... I pošlo nas je nekoliko. Straža nas zaustavi: »Kamo ćete?« Samo smo rekli: »Naručeni smo za pjevanje...« Shvatili su što smo rekli i odmah nas pustite pred mikrofon. Tamo je bio njemački zbor od 30 pjevača, talijanski s isto toliko... Nije bilo druge, našli su jedan mikrofon i za nas... Mi smo stali preda nj. Njemački teolog je stao pred nas, stisnuo ruke i rekao: Mutig! Mutig Kroaten! I zapjevali smo... Naši uopće nisu znali da smo otišli pred mikrofon, jer su bili raspršeni po procesiji. Najedanput zaori naša riječ. Došla nam je neka snaga. Naši su ostali jednostavno izvan sebe. Zar je to moguće? Na hrvatskom se pjeva u dalekom Lurdu? I mi smo dobili dojam da je najsnažniji odgovor bio pjevanje *Ave Maria* na naše predvođenje... I zadnja riječ je te večeri pred svima bila hrvatska *Hvala*, koju sam rekao poslije ostalih: »Hvala, ugasite svijeće!«

Proslave Majčinog dana

Već više godina one se održavaju u različitim mjestima početkom mjeseca svibnja. Te su akademije i koncerti u čast Dana majke ušle u red najljepših doživljaja i priredbi za naše ljude u inozemstvu. Ove, 1971. godine, bio je Dan majke proslavljen u okviru Obiteljskog seminara u Zürichu, St. Gallenu i Surseeu. Prošle godine uzveličao je taj dan originalni zbor iz domovine: obitelj POLGAR. Ona je pjevala zborni, u triju, u duetu i solo. Sve je to ispunilo program od dva-tri sata, a da se i nije primijetilo kada je vrijeme prošlo. Prva pjesma simpatičnog mamina zbora bila je: »Tebi, majko, misli lete« i »Daleko je moje selo malo«. To je bilo dosta da se već prvi čas dvoranom razlio osjećaj koji je orosio oči i uzdrhtao duše. Već sama pojava majke-dirigenta pred publikom i zborom dvanaestoro vlastite djece ostavio je dubok i dirljiv dojam. Otac, snažan, brkati profesor Bela, obično je stajao otraga u zboru. Djelovao je kao orao koji svojim tijelom i krilima štiti gnijezdo...

Dramska sekcija

Nedavno osnovana sekcija priprema intenzivno poznatu dramu »Žrtva ispovjedne tajne«. Iako suočena s poteškoćama, sekcija će, zahvaljujući dobrom vodstvu Drage Mišića i upornoj požrtvovnosti desetak bližih suradnika, ubrzo omogućiti mnogim našim ljudima u Švicarskoj istinski kulturni i vjerski doživljaj. Dramu će prikazati u više mjesta u Švicarskoj.

Tečajevi njemačkog jezika

Kakva je to muka — živjeti u tuđini i ne znati govoriti njihovim jezikom, to se ne može reći. Misija organizira više besplatnih tečajeva za njemački jezik za naše ljude, koji su često bespomoćni jer ne znaju što im se govori i što se od njih zahtijeva. Raspored u Zürichu: početnici ponedjeljkom i utorkom u 8 sati navečer, a napredni utorkom i petkom od 8 sati navečer. Tečajevi se održavaju u više drugih mjesta: Flawilu, Wauwilu, Luzernu itd.

Stroj ili čovjek

HKM nastoji švicarske poslodavce, švicarske vlasnike uvjeriti da naši radnici nisu strojevi, nego ljudi i ljudska bića. Stvoriti međuljudske odnose, upoznati najosnovnije pojmove mjesta, jezika i naroda, to znači uvelike pomoći našim ljudima. Zato HKM dolazi u kontakt sa Švicarcima, gdje god joj se pruži prilika. Počevši od dra Schwarba, jednoga od vodećih osoba u centru švicarskih poslodavačkih organizacija, ona kontaktira i s drom Enderleom, jednim od vodećih stručnjaka kad su u pitanju strani doseljenici itd. Oni često postaju prenosnici ideja HKM. Tako je dr Enderle javno napisao ove riječi, koje uvelike pokazuju da osobni kontakti s njime imaju veliko značenje:

»Radništvo se godinama borilo za svoja prava. Tražilo je da se na nj gleda i da se s njim postupa kao s ljudima, a ne samo kao s privrednim objektom i radnom snagom. Možemo li se mi prema ljudima iz inozemstva, koji su sada kod nas, drugačije odnositi? Njihovo dostojanstvo je jednako kao i naše. Poni-

ženje toga čovjeka je i naše vlastito poniženje. Bude li on ponižen i omalovažavan kao objekt privrednih interesa i državnog dirigizma, nećemo ni mi biti manje pogođeni. A što se drugo događa nego to ako ih godinama podređujemo plafoniranim mjerama u poduzećima, ako im zabranjujemo kroz duže vrijeme nego je to potrebno promjenu radnoga mjesta, ako im prijećimo naseljenu u kantonima!? Zar ne moramo priznati useljenicima jednaka ljudska prava kakva mi sami za sebe tražimo, jer spadaju u osnovna ljudska prava?»

Kako to zvuči snažno ako izađe iz ustiju Švicaraca, prijatelja HKM!

Radnik i njegova obitelj

»Čovjek ne živi samo za sebe, nastavlja dr Enderle. On je po naravi usmjeren, upućen na obitelj. Državna politika i ovdje mora nastojati da zaštiti obitelj i da je sačuva zdravom. Država ne smije još i sama svojim mjerama ili postupcima pomagati razaranje obitelji. To vrijedi za sve ljude koji žive i rade unutar granica jedne države. Dosljedno tome mora i njena useljenička politika voditi brigu o tim naravnim i ljudski potrebnim odnosima.

Bude li iz naše politike useljavanja isključena i dalje obitelj, postaviti će se pitanje uvjerljivosti i istinitosti našega uvjeravanja da vodimo brigu o ljudskoj osobi. Što ćemo reći o tome da je pojedinim useljeničkim skupinama zabranjeno da za tri godine dovode obitelji: mužu ženu, ocu djecu, dok u isto vrijeme druge skupine mogu dovesti članove obitelji već nakon 18 mjeseci! Sezonskim radnicima nikako, pa i kad su već dugo godina u Švicarskoj, nije dozvoljeno da imaju obitelj uza se. Štaviše, ako je muž sezonac, a žena ima stalnu dozvolu rada, on mora krajem godine ostaviti ženu ili obitelj i otići u svoju zemlju, makar imao i stan u Švicarskoj...«

Zatvoreni sastanak stručnjaka

Za tu borbu protiv nepravdi najbolje služe međusobni kontakti i susreti. HKM uvijek nastoji da bude prisutna. Tako je za stručne političke, crkvene, sindikalne i privredne krugove organizirao katolički akademski centar Pulus-Akademie u Zürichu, početkom travnja, dvodnevni simpozij o pitanjima redukcije i smanjenja broja stranaca u Švicarskoj. Pitanje je trebalo proučiti pod svim gledištima.

Simpoziju su prisustvovali sa švicarske strane vodeći predstavnici privrednog, političkog, sindikalnog i crkvenog života, a od stranaca predstavnici Hrvatske i Talijanske misije i talijanskog konzulata. U osam referata, i u gotovo neprekinutoj dvodnevnoj diskusiji, izmijenjena su mišljenja i uloženi napor da se i za Švicarsku i za strane radnike nađe najljudskiji i privredno optimalan izlaz. Predstavnici HKM su nekoliko puta intervenirali da bi što bolje informirali prisutne o pravom stanju stvari i o potpunijem gledanju na te vrlo složene probleme.

Statistika novodošlih i preseljenih Hrvata katolika

Slijedeća statistika pokazuje koliko je u 1970. godini došlo Hrvata u Švicarsku, i to po spolu, bračnom stanju i obiteljskoj zastupanosti. Svakako da ih je došlo više nego obuhvaća ova statistika, no ona je izrađena na temelju

adresnih podataka švicarskih općinskih i poslodavačkih ustanova, s kojima HKM želi biti u kontaktu da bi mogla bolje pomoći našim ljudima.

Riječi dra Enderlea o stanju obitelji dobivaju svoje posebno značenje ako uočimo zabrinjavajući ili bar karakterističan broj obitelji koje su se kroz prošlu godinu kompletirale u Švicarskoj bilo vjenčanjem, bilo dolaskom iz domovine.

Kanton	Oženjeni	Neoženi	Rastavljeni	Preseljeni	Ukate	Neukate	Rastavljene	Preseljene	Broj obitelji	Članova obitelji	Preseljene obitelji
Aargau	54	49	—	141	15	29	3	47	37	79	41
Appenzell	7	5	—	1	2	6	—	1	2	4	—
Basel	22	15	—	39	8	51	8	70	29	65	34
Bern	67	12	—	16	12	37	5	60	10	21	7
Fribourg	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Genf	2	5	—	1	1	8	—	1	5	16	4
Glarus	—	6	1	—	—	1	—	1	—	—	—
Graubünden	17	31	—	6	8	44	3	7	17	35	2
Luzern	35	41	—	34	6	18	—	21	25	53	12
Neuenburg	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ob- und Nidwal.	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1
Schaffhausen	107	107	—	41	—	—	—	—	5	10	8
Schwyz	1	1	—	2	—	15	—	5	5	10	3
Solothurn	18	21	—	15	3	14	—	14	13	27	3
St. Gallen	10	10	—	26	12	29	3	91	23	48	20
Tessin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Thurgau	19	15	—	12	10	27	—	18	4	8	1
Uri	2	2	—	—	—	9	—	2	—	—	—
Waadt	2	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Wallis	—	—	—	—	1	9	—	1	—	—	—
Zug	3	12	—	14	2	13	—	6	5	10	1
Grad Zürich	51	52	2	232	21	101	18	449	110	222	129
Kanton Zürich	67	49	3	126	22	49	8	61	40	80	26
<i>Novih</i>	485	435	6	—	123	462	48	—	330	689	—
<i>Preseljenih</i>	—	—	—	707	—	—	—	856	—	—	292
<i>Novodošli u 1969. godini</i>	370	510	9	—	168	778	55	—	199	438	—
<i>Promijenili adresu 1969.</i>	—	—	—	555	—	—	—	643	—	—	217

Susret predstavnika omladine

Radi međusobnog boljega upoznavanja, da bi mogli zajednički nastupati u borbi za svoja radnička prava, u Luzernu su se 4. travnja 1970. sastali predstavnici švicarske, hrvatske, španjolske i talijanske omladine. Susret je organizirala Švicarska radnička zajednica za strane radnike u hotelu Union. Među prisutnima bili su dr Staffen i dr Enderle, predsjednik i sekretar, zatim urednik omladinskog ilustriranog lista iz Luzerna. Hrvatsku delegaciju sačinjavali su Ljiljana Lugiarić, stud., Ivanka Pukljak, ekon., Ana Lukač, med. sestra, i o. Ljubo.

Teme razgovora obuhvatile su općeljudske, religiozne, društvene i obrazovne probleme stranaca u Švicarskoj, osobito omladine. Intenzivne rasprave vodile su se i o nacrtu zakona o ograničavanju prava stranih radnika u Švi-

carskoj. Na kraju je izabran radni odbor, iz svake narodnosti po dva člana. Zadatak je odbora da pripremi konkretne prijedloge o suradnji i da formira pododbore. Vodstvo radnoga odbora hrvatske skupine povjereno je Ljiljani Lugarić i Mirku Sušac.

Međunarodna misa u Zürichu

Švicarski, hrvatski, talijanski i španjolski katolici organiziraju od vremena do vremena u Zürichu, u crkvi na Oerlikonu, slavljenje Mise pod imenom »Međunarodna Misa«.

Svaka je Misa općečovječanska, ali jezično ruho (riječ, pjesme i molitve) vezano je uz pojedine narode ili jezične skupine. Na toj međunarodnoj Misi od 19. travnja izmjenjivala su se u punoj crkvi sva četiri jezika u skladnom jedinstvu. Jedan mladić čitao je poslanicu na hrvatskom, a fra Andrija Babić je, nakon pozdrava na jezicima prisutnih naroda, održao prigodnu propovijed na hrvatskom jeziku. Posebno se lijepo dojmilo pjevanje naše zajednice. To je po drugi put u posljednje vrijeme da su mladi hrvatski katolici u Zürichu i brojem, i pjevanjem, i pristupanjem na svetu Pričest dali svjedočanstvo vjere, koja raste, i skladnog ujedinjavanja u obitelj Božju.

Čovjeka treba kompletirati

O. Ljubo je u neposrednom razgovoru iznio svoja poglavita zapažanja i glavne ciljeve nastojanja HKM u Švicarskoj.

— Naš je moto: za potpuna čovjeka! Mi smo osjetili da su ljudi ponijeli iz domovine sa sobom nezdravo poimanje: u okvir Crkve i vjere spada samo sklopiti ruke i moliti se Bogu. Kao da Crkva ne treba i ne želi od iskona kompletirati ljudsko biće...! Kao da Krist nije najprije kompletan čovjek i kao da bit kršćanstva nije upravo usavršiti čovjeka...! Kad se to jednom shvati, svi politički prigovori i sva druga zanovijetanja najednom otpadnu. Mi imamo pravo religiozne doživljaje omogućiti čovjeku, ali i tom istom čovjeku omogućiti da postane još više čovjek i po kulturnoj priredbi, predavanju, zabavi, sportu. Na kraju krajeva, imamo pravo pozvati društvene radnike, političare da prikažu prilike u domovini i u političkom smislu... Našega radnika treba kao čovjeka kompletirati. To upravo želimo. Što se to odvija u religioznom krugu, mislim da za *zrele ljude* to već mora biti razumljivo samo po sebi. Masa naših ljudi, osobito onih koji su otišli prije 1966. u inozemstvo, još uvijek živi u nekoj bojazni. Treba ih osloboditi zastarjelih strahovanja da oni nemaju prava oblikovati se i formirati u slobodne i samostalne ljudske osobe. Einsiedeln tome upravo fantastično koristi. Ondje vide masu svojih sugrađana, vide svoju zastavu, čuju svoju himnu, pjevaju svoje pjesme... Doživljuje se kulturni program u ozračju slobode dostojne čovjeka. I zato odande odilaze ne samo veći vjernici, nego i veći ljudi...

Odlučujuća granica

— Gdje je odlučujuća granica toga oblikovanja ljudskosti, osobnosti, osjećaja slobode i nezavisnosti?

— Oni koji su se dovinuli do toga stupnja da vole razgovarati o sadržajnijim temama ti su prešli odlučnu granicu. Opasnost je, naime, velika da se naši ljudi u inozemstvu mehaniziraju. Ide čovjek na posao ujutro, pretvori

se u četku, u krpu, radeći u bolnici ili u restoranu, ili u strug, ili u zidarsku žlicu. Opasnost je da izgubi smisao za druge teme. I da izgubi smisao »stjecati«, pošteno stjecati znanje, iskustvo. Sabirati ga u sebe za svoje bližnje, za sebe samoga, kad se vrati u domovinu. Ako se oslobodi te inertnosti, ukočenosti, uzetosti i počne tesati, obrađivati s kolegama pojedine ozbiljne teme — što se dešava pod utjecajem HKM — to je velik dobitak osobnosti. Naši su razgovori postali puno sadržajiniji nego na početku. Mislim da se oni koji dođu pod utjecaj HKM neće prazni vratiti kući! Zato bi nam trebao solidniji časopis. *Movis* bi trebao da izlazi bar svaki mjesec, na više stranica, da bude odraz njihova života ovdje. Ljude treba navesti na razmišljanje o svemu tome što ovdje vide i dožive... Ponavljam tu riječ — »stjecanje« dostignuća, ono »stjecanje« u smislu učenja, u smislu obogaćivanja samoga sebe, a ne samo zarađivanje novca.

Doživljavanje svećeništva

— Kako vi, oče Ljubo, ovdje doživljavate svoje svećeništvo? Kad vas to pitam, mislim na ono najunutarnije u duši Bogu posvećene osobe bačene u najveći vrtlog današnjega zbiljanja.

— Mislim da suvremeni svećenik mora biti zrakoplov za sve vrste borbe, izviđanja. Ne zamišljam svećenika u ulozu rata, Bože sačuvaj, nego u smislu prodornosti, snage, marljivosti, svestranosti... Mora biti vječno pokretački duh. Biti za sve prilike i jednostavno se dočekati na noge uvijek. Zaleći se samo u određenim formama rada — koliko god to stvaralo sigurnost u pastoralnom nastojanju radi stalnoga rasporeda — znači sebe osuditi na neuspjeh. Danas treba angažirati kudikamo više sredstava za propagandu, obavještenja, jer moderan čovjek traži vječna osvježenja. To je razlog da mi godišnje imamo više od 50.000 pismenih kontakata s naših 14.000 Hrvata katolika. Mislim da taktički potezi u radu moraju biti uvijek novi... Trebao bi biti prisutan, to jako osjećam, u svakoj skupini, svaku večer. A kad bi čovjek obišao po Švicarskoj svaku skupinu, dospio bi opet do prve nakon osam mjeseci, ukoliko bi svakoj posvetio jednu večer do ponoći...

— Nije li to opasnost za Vašu usidrenost u Boga, za molitveni život?

— Jest, opasnost je velika. I zato to ne smije biti trajan oblik života. Ali mislim da smo sada u vremenu traženja, u doba preformiranja, da tako kažem, mentaliteta. U doba gdje će trebati nove oblike aktivnosti preobraziti iz starih formula duhovnoga života. Učiniti ih tako intenzivnim u novim oblicima rada da one ne oduzimlju toliko vremena...

Pa neka ne priznaju...

Hrvatska je Crkva uvijek voljela svoj narod. I djelom je to dokazivala. Treba se samo sjetiti junačkih benediktinki u Zadru za vrijeme prošlog rata.

I danas ga ljubi. Ijubi ga ne samo u domovini nego i u Švicarskoj. U Njemačkoj. U Americi. U Novoj Zelandiji. U Australiji... Trebalo bi ljubiti stope naših misionara koji jure po evropskim i svjetskim cestama, brdima i dolinama u potrazi za našim čovjekom da bi ovaj mogao čuti riječ utjehe i okrepljenja.

Ali ako joj toga ne priznaju? — Pa neka ne priznaju. Ona će ga i dalje ljubiti...